

Nr 85.

Av herrar **Arne**mark och **Oss**bahr, om provisoriskt dyrortstillägg åt befattningshavare i statens tjänst i Stockholm och vissa förorter till Stockholm.

Enligt den för befattningshavare vid nyreglerade verk i allmänhet gällande löneplanen utgår inom samma löneklass lönen med olika belopp alltefter tjänstgöringsortens placering i högre eller lägre ortsgrupp. Ortsgrupperna äro till antalet sju, betecknade A—G. För ortsgrupeerings verkställande uträknar socialstyrelsen enligt av Kungl. Maj:t godkända beräkningsgrunder ortsindextal för varje undersökt ort, utvisande levnadskostnaderna å orten i förhållande till medelkostnaden för hela riket, vilken betecknas med indextalet 1,000.

Syftet med ortsgrupeeringen och den vart femte år vidtagna revideringen av densamma är främst, att kompenstation därigenom skall kunna beredas befattningshavarna å dyrare ort för de högre levnadskostnaderna därstädes.

Vid den i samband med lönesystemets genomförande verkställda dyrortsgrupeeringen 1919/1920 bestämdes gränserna mellan ortsgrupeererna på följande sätt:

Grupp	A	orter	med	index	tal	t. o. m.	950
»	B	»	»	»	»	951—	1,000
»	C	»	»	»	»	1,001—	1,050
»	D	»	»	»	»	1,051—	1,100
»	E	»	»	»	»	1,101—	1,150
»	F	»	»	»	»	1,151—	1,200
»	G	»	»	»	»	fr. o. m.	1,201.

Intervallerna mellan de olika ortsgrupeererna utgjorde alltså vid detta tillfälle 50 enheter.

Vid 1924/1925 års dyrortsgrupeering ökades intervallerna mellan dyrortsgrupeererna till 60 enheter och erhöil den då verkställda indelningen i dyrortsgrupeer följande utseende:

Grupp	A	orter	med	index	tal	t. o. m.	930
»	B	»	»	»	»	931—	990
»	C	»	»	»	»	991—	1,050
»	D	»	»	»	»	1,051—	1,110
»	E	»	»	»	»	1,111—	1,170
»	F	»	»	»	»	1,171—	1,230
»	G	»	»	»	»	fr. o. m	1,231.

Vid den år 1929/1930 verkställda dyrortsgrupeeringen bibehöllos samma gränser mellan dyrortsgrupeererna.

Stockholm har, alltsedan det nya lönesystemet infördes, tillhört grupp G.

Enligt den i samband med lönesystemets genomförande verkställda dyrortsgrupperingen år 1919/1920 var ortsindextalet för Stockholm 1,249 och låg således 48 enheter över lägsta indextalet för den högsta eller G-ortsgruppen. Den för gruppindelningen tillämpade indexskalan med 50 enheters intervaller mellan varje Ortsgrupp, täckte då sålunda nätt och jämnt den för Stockholm i förhållande till riksmedeltalet rådande dyrheten.

Den därpå följande grupperingen år 1924/1925 utvisade emellertid ett indextal för Stockholm av 1,324. Ehuru intervallerna mellan Ortsgrupperna nu ökats till 60 enheter och lägsta indextalet för G-gruppen höjts från 1,201 till 1,231, låg alltså Stockholm 93 enheter över nyssnämnda undre gräns för G-gruppen. Under de därpå följande åren ökades sedan dyrheten i Stockholm i förhållande till riksmedeltalet, så att indexsiffran för Stockholm vid den år 1929/1930 verkställda dyrortsgrupperingen kom att utgöra 1,349. Indextalet för Stockholm låg alltså vid nämnda tidpunkt 118 enheter över G-gruppens undre gräns.

Om löneskalan innefattat ytterligare Ortsgrupper över G-gruppen och dyrortsgrupperingen anpassats därefter, skulle med Ortsgrupper om 60 indexenheter G-gruppen från och med 1924/1925 års gruppering hava omfattat indextalen 1,231—1,290 och närmast högre Ortsgrupp, »H»-gruppen, talen 1,291—1,350. Det vid 1924/1925 års dyrortsgruppering uträknade indextalet för Stockholm eller 1,324 skulle alltså hava legat ungefär i mitten av Ortsgrupp »H», medan motsvarande indextal vid 1929/1930 års gruppering, 1,349, förde upp Stockholm nära övre gränsen av samma grupp.

Denna ytterligare ökning av den relativa dyrheten främst i Stockholm föranledde också Kungl. Maj:t att i proposition till 1931 års riksdag (nr 125) föreslå riksdagen besluta, att till befattningshavare i Stockholm och vissa andra dyrare orter med indextal över 1,290 (den teoretiska övre gränsen för G-gruppen) skulle utgå provisoriskt dyrortstillägg med belopp motsvarande löneskillnaden mellan två näst efter varandra följande Orts- eller lönegrupper inom vederbörande löneklass.

Förslaget bifölls av riksdagen och bestämmelser i ämnet utfärdades genom kungörelse der 26 juni 1931 (nr 273).

Liknande bestämmelser hava sedermera enligt särskilda av statsmakterna fattade beslut utfärdats att gälla till och med utgången av budgetåret 1934/1935 (Sv. förf.-saml. 302/1932, 419/1933, 358/1934).

Genom ovannämnda beslut av statsmakterna placerades Stockholm i dyrortsavseende, om också ej formellt, i »H»-ort.

För exempelvis den ordinarie personalen med nyreglerad avlöning kom det sålunda införda provisoriska dyrortstillägget att, exklusive dyrtidstillägg, utgå med följande belopp per år:

Löneklass	Kronor	Löneklass	Kronor	Löneklass	Kronor
1	66	12	132	23	222
2	72	13	138	24	228
3	78	14	144	25	234
4	84	15	150	26	240
5	90	16	156	27	240
6	96	17	162	28	240
7	102	18	174	29	240
8	108	19	186	30	240
9	114	20	198	31	240
10	120	21	210	32	240
11	126	22	216	33	240

Under slutet av år 1934 har socialstyrelsen framlagt förslag till ny dyrortsgruppering. Den till grund för förslaget liggande utredningen visar, att indextalet för Stockholm vid detta beräkningstillfälle stigit till icke mindre än 1,426. Sedan dyrortsgrupperingen 1929/1930 har sålunda en ökning inträtt för Stockholm med 77 enheter och Stockholms karaktär av exceptionell dyrort därmed ytterligare starkt markerats. Ett förhållande, som understrykes än ytterligare, om man tager i betraktande, att — bortsett från Stockholms förortsområden — den ort (Luleå), som nu ligger Stockholm närmast ifråga om dyrhetsgrad, har indextalet 1,345.

Om man fortsatte det i det föregående berörda utbyggandet av gruppindelningen med användande av 60 indexenheters intervall mellan gruppgränserna, skulle på ovannämnda grupp »H» med indextalen 1,291—1,350 följa grupp »I» med talen 1,351—1,410 och grupp »J» med talen 1,411—1,470.

Det nya indextalet 1,426 för Stockholm skulle således komma att ligga icke obetydligt högre än lägsta indextalet för grupp »J».

Härav framgår med största tydlighet, att ett dyrortstillägg enligt de grunder, som beslutades av riksdagen 1931, numera är alldeles otillräckligt såsom gottgörelse åt statens befattningshavare i Stockholm för den ökning i dyrtidstrycket, som uppstått därstädes efter år 1930. Det är alldeles påtagligt, att nämnda befattningshavare genom berörda förhållanden drabbats av en betydande relativ löneförsämring gent emot övriga orters statstjänstemän. Snara åtgärder från statsmakternas sida äro därför påkallade för undanröjande av detta missförhållande.

Den missgynnade ställning ifråga om dyrortskompensation, som statens befattningshavare å de högsta dyrorterna och isynnerhet i Stockholm intaga, blir ytterligare markerad vid en jämförelse med de nuvarande lönerna i det privata näringslivet. Ur den officiella publikationen »Lönestatistisk årsbok» kan sålunda inhämtas, att om medelnivån för timlönerna för industriarbetare med flera inom dyrortsgrupperna A, B och C sättes lika med 100, kan motsvarande medellön i ortsgrupp G betecknas med indextalet 160 för manliga arbetare. För enbart Stockholm är mot-

svarande indextal 169. Lönenivån inom det enskilda näringslivet i huvudstaden ligger alltså 69 % högre än å landsbygden och i mindre städer och orter. Med denna betydande skillnad har man sålunda att jämföra de skillnader, som föreligga mellan det statliga lönesystemets avlöningsbe-
lopp inom olika ortsgrupper. Man finner då, att lönen för befattningshavare i t. ex. 15:e löneklassen å B-ort (= medeltalet av lönerna i gruppen A—C) utgör 3,600 kronor (grundlön), medan lönen i Stockholm — med nuvarande provisoriska dyrortstillägg inräknat — i samma löneklass uppgår till 4,500 kronor. Skillnaden är sålunda i detta fall endast 900 kronor eller 25 %. Ungefär samma procentuella skillnad föreligger även i löneklasserna 1—14, medan procenttalet sjunker avsevärt under 25 för de högre löneklasserna. Härav framgår klart, att de statliga löneplanernas spännvidd långt ifrån motsvarar den allmänna arbetsmarknadens anordningar med motsvarande syftemål.

Efter att i statsverkspropositionen hava utvecklat skälen för att han icke till 1931 års riksdag framlagt förslag i lönefrågan framhöll föredragande departementschefen i proposition nr 125/1931 bland annat: »att med hänsyn till den betydande ökning i avståndet mellan levnadskostnaderna å billigaste och dyraste orter inom landet synes det vara med rättvisa och billighet överensstämmande att bereda statstjänstemännen å de dyraste orterna någon kompensation för den i lönehänseende oförmånliga ställning, i vilken de blivit försatta genom löneplanens otillräckliga spännvidd. I avvaktan på den omarbetning av gällande avlöningsförfattningar, som förutsatts skola komma tillstånd i samband med dyrtidstilläggens inarbetande i de fasta lönerna, torde detta lämpligast kunna ske i form av ett provisoriskt dyrortstillägg».

Samma skäl, som förestavade statsmakternas beslut år 1931 om införandet av provisoriskt dyrortstillägg, motivera även nu med styrka, att det för Stockholms vidkommande redan för budgetåret 1935/1936 vidtages en ökning av detta tillägg, som någorlunda motsvarar det ökade dyrortstrycket därstädes. Nu, liksom då, måste det nämligen anses med rättvisa och billighet förenligt, att det beredes statstjänstemännen i Stockholm någorlunda skälig gottgörelse för den i lönehänseende oförmånliga ställning, vari de försatts genom den nuvarande löneplanens otillräckliga spännvidd och det nuvarande provisoriska dyrortstilläggets otillräcklighet.

En ökning därhän, att till statens befattningshavare i Stockholm måtte utgå ett provisoriskt dyrortstillägg, som till storleken motsvarar dubbla det tillägg, som de för närvarande åtnjuta i enlighet med föreskrifterna i Kungl. Maj:ts kungörelser den 26 juni 1933 (nr 419) och den 22 juni 1934 (nr 358), synes därför vara skälig. Det är också skäligt att statstjänstemän placerade i förorter till huvudstaden, vilka i dyrortshänseende äro att jämställa med Stockholms stad, komma i åtnjutande av ett sålunda förhöjt dyrortstillägg.

En höjning av det provisoriska dyrortstillägget på sätt, här föreslås, synes ej heller medföra några svårigheter att vidtaga ur rent löneteknisk synpunkt.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen ville besluta, att till befattningshavare i statens tjänst med Stockholms stad eller med Stockholm i dyrortshänseende jämställda förorter såsom stationerings- eller förläggningssort ävensom till befattningshavare, vilka omförmälas i § 1, punkt 2 av Kungl. kungörelsen av den 26 juni 1933 (nr 419), måtte under budgetåret 1935/1936 utgå provisoriskt dyrortstillägg, som till storleken motsvarar tvenne gånger det tillägg, de för närvarande åtnjuta enligt föreskrifterna i nyssnämnda kungörelse tillika med kungl. kungörelsen den 22 juni 1934 (nr 358).

Stockholm den 17 januari 1935.

G. Arnemark.

Carl Patric Ossbahr.

I motionens syfte instämmer:

Bertha Wellin.
